

A felnőttoktatás gondjai és lehetőségei Budapesten

Pártmunkások, szakszervezeti tisztségviselők, üzemi gazdasági vezetők, pedagógusok és népművelési szakemberek tanácskoztak márciusban a felnőttoktatás fejlesztésének kérdéseiről Budapesten. A tanácskozáson, amelyet a Budapesti Pártbizottság titkára, *Katona Imre* nyitott meg, *Hantos János*, a Fővárosi Tanács elnökhelyettese tartott vitaindítót. A tanácskozás néhány fontosabb témakörét foglaljuk össze az alábbiakban.

Az 1970-es népszámlálási adatok azt mutatják, hogy a népesség műveltségének gyors ütemű fejlődését bizonyító tények ellenére is szükséges a felnőttoktatás minden formájának számszerű fejlesztése.

Budapesten 1960-ban a 15 évnél idősebb népességnek alig több mint fele, 53,8%-a rendelkezett általános iskolai végzettséggel. 1970-ben ez az arány már 68,1% volt. Ha az aktív kereső népességen belüli adatokat nézzük, a helyzet még kedvezőbb. 1960-ban 56,3%-uk rendelkezett legalább általános iskolai végzettséggel. 1970-ben ezeknek aránya már 76,3% volt.

A fizikai munkát végző dolgozók között 1970-ben 37,6%-ban voltak olyanok, akiknek nem volt befejezett általános iskolai végzettség, 55%-uknak a nyolc általános iskolai évfolyam, 7,4%-uknak pedig az érettségi vagy annál magasabb képzés volt a legmagasabb végzettsége. A rendkívül gyorsan fejlődő budapesti gépiparban még mindig nem rendelkezik befejezett általános iskolai végzettséggel a szakmunkások 19,4%-a — természetesen az idősebb szakmunkások —, de ebben az iparágban is megjelent már a fiatal korosztályoknál az érettségizett szakmunkás. A gépipari szakmunkások 15%-a rendelkezik érettséggel.

Az egy évtized alatt végbe ment fejlődés dinamizmusát nem is annyira az összes keresőre vonatkozó adatok bizonyítják legszembetűnőbben, hanem a fiatal korosztályok néhány jellegzetes adatának bemutatása. 1960-ban a 20—29

évesek korosztályának 26,7%-a nem rendelkezett az általános iskola befejezését jelentő nyolcadikos bizonyítvánnyal. 1970-ben szintén a 20—29 évesek korosztályában már csupán 5,4% volt az általános iskolai végzettséggel nem rendelkezők aránya. Amíg 1960-ban a 20—24 éveseknek kereken 30%-a rendelkezett érettségi bizonyítvánnyal, addig 1970-ben a szintén 20—24 évesek korosztályának már 47%-a. *Budapesten tehát kezdünk közeledni egy olyan helyzethez, amikor egy-egy évfáradhoz tartozók első munkába lépésük időpontjában vagy azt közvetlenül követően többségükben érettséggel rendelkeznek.*

Annak ellenére azonban, hogy Budapesten ma már egészen minimális azoknak a fiataloknak száma, akik az általános iskola teljes elvégzése nélkül jutnak túl a tanköteles korban — és a középfokú oktatási intézményekben való továbbtanulás igen magas arányú —, az iskolarendszerű felnőttoktatásnak sok tennivalója van. Budapestre naponta mintegy 160 ezer ember jár be dolgozni a környékről, és mintegy 60 000-en laknak munkásszállásokon. Közöttük viszonylag magas az alapiskolázottsággal sem rendelkezők aránya. Velük együtt mintegy 80—90 000 olyan 40 év alatti munkavállaló dolgozik a budapesti üzemekben, akik nem végezték el az általános iskolát.

A kormány 1014/1971. sz., a munkások továbbképzési rendszerének létrehozásáról, valamint a 2046/1971. sz. s a középfokú végzettségű szakemberek továbbképzési rendszeréről szóló határozatai nagy jelentőségű folyamatot indítottak el az üzemekben. A következő években a munkások százezreit és a középfokú végzettségű szakemberek tízezreit kell igényesen megtervezett továbbképzésben részesíteni oly módon, hogy a szakmai ismeretek kiegészítésén, felfrísítésén túl felidézük azokat az általános jellegű — főleg

természettudományos — ismeretköröket is, amelyek nélkül nem lehet eredményes a szakmai továbbképzés. A munkások szakmai továbbképzési formái mellett azok számára, akik általános iskolai végzettséggel nem rendelkeznek, ajánlatos létrehozni a dolgozók általános iskolai esti vagy levelező osztályait, a Művelődésügyi Minisztérium 142/1972. sz. utasításával létrehozott tanfolyam formáit, illetőleg a közművelődési ismeretterjesztés kereteibe illeszkedő, osztályozó vizsgára előkészítő tanfolyamokat.

Az elmúlt egy-két évben a dolgozók általános iskolai, szakszervezeti művelődési otthonok és az üzemi oktatási és ismeretterjesztési tanácsok közreműködésével több kitűnően bevált modellje alakult ki már az iskolarendszerű felnőttoktatás és az üzemi szakmunkásképzés, illetve továbbképzés összekapcsolásának.

Az üzemek számára sok vonatkozásban hagyomány nélküli a nagy volumenű, igényes tartalmú szakmai továbbképzés gondos pedagógiai megtervezése és helyes módszertani elveken alapuló lebonyolítása. Az iskolarendszerű felnőttoktatásban dolgozóknak a következő időszakban pedagógiai segítséget kell nyújtaniok ahhoz, hogy ez a továbbképzés valóban hatásos legyen, a ráfordított nagy energia ne vesszen kárba. Most módjuk nyílik az iskoláknak arra, hogy azt a nagy segítséget, amelyet az „egy üzem — egy iskola” mozgalom keretében a termelő üzemektől kaptak, módszertani tanácsokkal viszonozzák.

Az üzemekben folyó szakmai továbbképzés fejlesztése lendületet adhat a közművelődési terület ismeretterjesztő tevékenységének is. Hiszen a tanfolyamokhoz kapcsolódó, általános ismereteket felelevenítő előadássorozatoknak szerepe most növekedik igazán. A TIT budapesti szervezete ezt a helyzetet ismerte fel, mikor hozzákezdett új tematikájú munkásakadémiák kialakításához, és az önálló tanulást, ismeretszerzés képessé-

geit fejlesztő módszerek és eljárásai rendszerek kikísérletezéséhez.

A felnőttoktatás fejlesztésének társadalmi igényei és lehetőségei a fővárosban adóttak. Szervezett kapcsolat alakult ki az iskolarendszerű, a közművelődési és az üzemi szakmai továbbképzés irányítói között. Egységes akcióprogram jelöli ki a munkamegosztásból fakadó tennivalókat a szakszervezeti szervek, a TIT és a művelődésügyi állami vezetése között. Egyre szorosabb a gyakorlati együttműködés az üzemek, iskolák, közművelődési intézmények között. Sokféle kísérlet és együttműködési forma alapozza meg az előrehaladás konkrét terveit.

Mindezek alapján reálisnak látszik, hogy a következő esztendőkből a közelmúltban állandósult mintegy 1800-zal szemben évente 3000—3500 dolgozó végezze el az általános iskolát. Ennek következtében elérhetnénk, hogy 1980-ra (a következő népszámlálás idejére) kb. felére csökkennének a 40 évnél fiatalabb népesség még mindig fellelhető alpműveltségi hiányai. A középfokú oktatásban akkor remélhető jelentősebb fejlődés, ha a fiatal szakmunkások új iskolatípusa széleskörűen beindul. A munkásakadémiák és a közművelődés más ismeretterjesztő formái tartalmilag megtervezettek, módszertanilag alakulóban vannak, s szélesebb körű bevezetésük a munkaügyi igények növekedésének függvénye. A munkások és középfokú szakemberek továbbképzési rendszerének keretei adóttak, tartalma most van alakulóban, metodikájának kifejlesztése a közeljövő feladata.

Ha a felnőttoktatás különböző ágazataiban dolgozó szakemberek munkájának koordinálását az állami és társadalmi szervek meg tudják oldani, a felnőttoktatás általános fellendülése a lehetőségéből valóssá válik.